

Danuta Jurczyk

*Rola kuratora zawodowego w procesie readaptacji osób skazanych/ukaranych wykonujących nieodpłatną kontrolowaną pracę na cele społeczne oraz pracę społecznie użyteczną
(na przykładzie sądów okręgu gliwickiego)*

Abstrakt

Przedmiotem prowadzonych badań jest rola kuratora zawodowego przy wykonywaniu przez skazanych/ukaranych kary ograniczenia wolności w formie nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne oraz kary zastępczej za grzywnę w formie pracy społecznie użytecznej. Opisano pojęcia kary i pracy oraz próbowano ustalić jaką rolę w życiu skazanych/ukaranych one pełnią. Autorka dysertacji oparła swoje teoretyczne rozważania i analizy na aktualnej interdyscyplinarnej literaturze przedmiotu z zakresu: socjologii, pedagogiki, psychologii, penologii i filozofii. Rozprawa zawiera pięć rozdziałów. Pierwsze trzy mają charakter teoretyczny i prezentują aspekty historyczny i współczesny dotyczące problematyki roli kuratora zawodowego w procesie resocjalizacji skazanych/ukaranych. Uwzględniono tu szczególnie postępowanie wykonawcze i czynności podejmowane przez kuratora w sytuacji wykonywania przez skazanych/ukaranych nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne i pracy społecznie użytecznej. Czwarty rozdział przedstawia założenia metodologiczne przeprowadzonych badań własnych. Najpierw dokonano charakterystyki badań i przedstawiono ich przedmiot oraz cele. Prowadzone badania mają charakter diagnostyczny i wyznaczono trzy cele w ich realizacji. Celem teoretycznym jest analiza rozwiązań prawnych, stanu badań i wiedzy na temat skuteczności oddziaływań kuratora zawodowego w procesie readaptacji społecznej skazanych/ukaranych. Cel poznawczy badań to wzbogacenie dotychczasowej wiedzy na temat procesu resocjalizacji prowadzonego przez kuratora zawodowego wobec skazanych/ukaranych oraz poznanie opinii badanych na ten temat. Trzecim celem – praktycznym – jest wyznaczenie w pracy kuratora zawodowego kierunków działań oraz czynników uskuteczniających proces resocjalizacji. Ponadto, w czwartym rozdziale zaprezentowano wybrane przez autorkę metody, techniki i narzędzia badawcze. Wykorzystano metodę sondażu i monografii instytucji oraz wybrano następujące techniki: ankieta, wywiad i badanie dokumentów. W badaniach wzięło udział 72 kuratorów zawodowych, 237 skazanych, 11 ekspertów (sędziowie i kurator okręgowy) oraz 19 przedstawicieli jednostek, do których kierowani są skazani. Teren badań obejmuje właściwości miejscowe sądów rejonowych okręgu gliwickiego (w: Gliwicach, Jastrzębiu-

Zdroju, Piekarach Śląskich, Raciborzu, Rudzie Śląskiej, Rybniku, Tarnowskich Górach, Wodzisławiu Śląskim, Zabrze i Żorach). Badania przeprowadzono w siedzibach sądów, siedzibach kuratorów oraz w wybranych jednostkach, w których skazani wykonują karę ograniczenia wolności i pracę społecznie użyteczną. Zbadano również udostępnione przez sądy rejonowe okręgu gliwickiego dokumenty statystyczne z lat 2014-2016 ujmujące zestawienia orzekanych kar. W czwartym rozdziale zamieszczono również wykaz sześciu pytań głównych i przyporządkowanych im pytań szczegółowych. Autorka badań pytała między innymi o: tendencję orzeczniczą sądów okręgu gliwickiego w zakresie orzekania kary ograniczenia wolności i kary grzywny w latach 2014-2016; sposoby przejawiania się roli kuratora zawodowego w wykonywaniu przez skazanych/ukaranych kary ograniczenia wolności oraz o opinie na ten temat zarówno kuratorów zawodowych, ekspertów, przedstawicieli jednostek jak i samych skazanych/ukaranych. Piąty rozdział stanowi analizę uzyskanych wyników przeprowadzonych badań. W przebiegu tej analizy zaobserwowano wzrost liczby orzekanych przez sądy rejonowe okręgu gliwickiego w latach 2014-2016 kar ograniczenia wolności i kar zastępczych za grzywnę. Z opinii ekspertów i przedstawicieli jednostek wynika, że najważniejszymi problemami utrudniającymi skazanym/ukaranym prawidłowy przebieg odbywania kary ograniczenia wolności i prac społecznie użytecznych jest nonszalancja w ich postawie oraz brak systemowych rozwiązań uskuteczniających wykonywanie przez nich kary. Skazani/ukarani posiadają niewielką wiedzę na temat kary wobec nich zasądzonej oraz wynikających z niej konsekwencji, praw i obowiązków. We wszystkich grupach badanych większość respondentów uważa, że obecność kuratora zawodowego jest niezbędna podczas wykonywania kary ograniczenia wolności. Według skazanych, ekspertów i przedstawicieli jednostek rola kuratora zawodowego polega głównie na kontroli skazanych/ukaranych, utrzymywaniu z nimi kontaktu oraz wyznaczaniu jednostki, w której wykonają karę pracy społecznie użytecznej. Ponadto, jak zauważyli eksperci i przedstawiciele jednostek, w pracy kuratora zawodowego dominuje charakter urzędniczy, co stanowi przeszkodę w przeprowadzaniu procesu resocjalizacji skazanych. W ich opinii niezbędna jest obecność kuratora zawodowego w miejscu odbywania kary przez jego podopiecznych. Rozprawę zamyka podsumowanie wraz z wnioskami końcowymi.

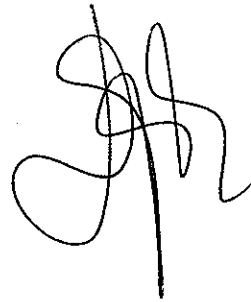
The role of the probation officer in the readaptation process of the convicted/penalized persons sentenced to non-custodial unpaid and controlled community service illustrated with the example of the courts of the Gliwice district.

SUMMERY

The subject of the research is the role of the probation officer in the non-custodial unpaid and controlled community service performed by the convicted/penalized as well as his role in the alternative sanctions imposed on them in the form of some social work. The concepts of punishment and work as well as their role in the convicts' lives have been described in the study. The author of the dissertation based her theoretical analysis on the current interdisciplinary source literature which comprises sociology, psychology, penology and philosophy. The thesis consists of five chapters. The first three chapters are theoretical and present the historical and contemporary aspects of the role of the probation officer in the rehabilitation process of the convicted/penalized. A special emphasis was put here on the executive procedures and actions undertaken by the probation officer when the convicted/penalized person carries out the non-custodial unpaid and controlled community service. The fourth chapter introduces the methodological assumptions of the individual studies made by the author. First the characteristics of the studies, their subject and objectives were discussed. They have a diagnostic nature and three objectives were specified in the realization of the research. The first one is theoretical and it is to analyze the legal resolutions and the condition the research is in with regard to the efficacy of the actions performed by the probation officer in the process of the social readaptation of the convicted/penalized. The cognitive objective of the study is to extend the current knowledge of the rehabilitation process supervised by the probation officer and to learn about the opinion of the people questioned on the subject.

The third objective is practical and deals with setting the course of action in the work of the probation officer and establishing the factors which make the rehabilitation process effective. Also, this chapter presents the methods, techniques and instruments chosen by the author. Survey method and monographs were used and the following techniques were selected: a questionnaire, an interview and a documentary analysis. The study encompassed 72 professional probation officers, 237 convicted persons, 11 experts (judges and one district probation officer) and 19 representatives of the prison units the convicts are sent to. It comprises district courts in Gliwice, Jastrzębie Zdrój, Piekary Śląskie, Racibórz, Ruda Śląska, Rybnik, Tarnowskie Góry, Wodzisław Śląski, Zabrze and Żory). The study was carried out in courts, the probation officers' main offices and in specific units where the convicts serve their prison sentences and perform a community service. The author looked into the statistical documents filed in the Gliwice district courts between 2014-2016 that deal with penalties. The fourth chapter also includes six major questions as well as specific ones. Some of the questions the author asked referred to the tendencies of the Gliwice district court concerning prison sentences and amercement in years 2014-2016, the role of the probation officer as well as the opinions expressed by the officers themselves, experts, representatives of the particular units and the convicted/penalized. The fifth chapter is the analysis of the results of the study. The analysis revealed the increase in number of prison sentences and alternative sanctions imposed by courts within the Gliwice district during the above mentioned years. In the opinion of the experts and the representatives of the units the chief problems concerning the proper realization of the penalty and community service by the convicted/penalized is their nonchalance in their attitude and the lack of some systemic resolutions in the administration of the punishment. The convicted/penalized persons have only superficial knowledge of the penalty which was imposed on them and of the consequences, their rights and obligations. Most of the responders in each group

investigated claim that the presence of the probation officer is indispensable in the realization of the penalty. In the opinion of the convicts, the experts and the representatives of the units the role of the probation officer mainly involves monitoring the convicted/penalized, maintaining contact with them and selecting the unit in which they are obliged to administer the community service punishment. Also, as it was noted by the experts and the representatives of the units, the post of the probation officer is mostly of the white-collar character which poses an obstacle in the rehabilitation process of the convicts. They believe it is essential for the probation officer to be present in the place where they serve the sentence. The thesis closes with the summary and the final conclusions.

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a vertical line extending downwards.